

АРТИСТИЗМ ЯК КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Extended abstract of candidate's thesis. Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine, National Technical University of Ukraine "Kyiv Polytechnic Institute". Kyiv, 16 p. [in Ukrainian].

9. Rebuha, L.Z. (2017). Innovacijni procesi vishoyi shkoli: tehnologichnij aspekt [Innovative processes of higher education: the technological aspect]. *Teoriya i praktika rozvitku naukovih znan: materiali II mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 28–29 grud. 2017 r.)*. – Theory and practice of the development of scientific knowledge: materials of the II International Scientific-Practical Conference (Kyiv, December 28–29, 2017). Kyiv, part III. pp. 35–36. [in Ukrainian].

10. Sauh, P.Yu. (2011). Innovaciya u vishij osviti: problemi, dosvid, perspektivi: monog. [Innovations in Higher Education: Problems, Experience, Prospects: Monograph]. Zhytomyr, 443 p. [in Ukrainian].

11. Stoliarenko, O. (2015). Gumanistichni aspekty vikoristannya innovacijnih pedagogichnih tehnologij u zagalnodod

zhavnij strategiyi stalogo rozvitku [Humanistic aspects of using innovative pedagogical technologies in the national strategy of sustainable development]. *Modern information technologies and innovative teaching methods in the training of specialists: methodology, theory, experience, problems*. No. 41. pp. 457–463. [in Ukrainian].

12. Shlenova, M. (2024). Hard skills as a key factor in the future professional success of students majoring in "Library, information and archival studies". *Pedagogical Academy: Scientific Notes*, No. 13. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14573670> [in English].

13. Shlenova, M. (2024). Soft skills as a key factor in the future professional success of students majoring in "information, library, and archival studies". *Image of the Modern Pedagogue*. No. 6(219). pp. 44–47. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-44-47](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-44-47) [in English].

Стаття надійшла до редакції 12.02.2025

УДК [378.091.212:78.071.2]005.336

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.326149>

Зоряна Жигаль, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри музичного мистецтва

Львівського національного університету імені Івана Франка

Андрій Ковбасюк, кандидат мистецтвознавства, доцент
кафедри музичного мистецтва

Львівського національного університету імені Івана Франка

АРТИСТИЗМ ЯК КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті розглянуто проблему музично-педагогічної освіти формування педагогічного артистизму майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі фахової підготовки. Висвітлено способи прояву артистизму вчителя музичного мистецтва та шляхи його розвитку в педагогічній діяльності.

Констатовано, що артистизм є необхідною складовою педагогічної майстерності майбутнього учителя музичного мистецтва, адже яскраво виражений артистизм допоможе зміцнити в школярів інтерес до музики та до занять з музичного мистецтва.

Ключові слова: артистизм; педагогічна майстерність; виконавські уміння; фахова компетентність; учитель музичного мистецтва.

Лит. 6.

Zoryana Zhygal, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Musical Art Department,

Ivan Franko National University of Lviv

Andriy Kovbasyuk, Ph.D. (Art History), Associate Professor of the
Musical Art Department,

Ivan Franko National University of Lviv

ARTISTRY AS A COMPONENT OF THE PEDAGOGICAL SKILLS OF A FUTURE MUSIC TEACHER

The article considers the problem of musical and pedagogical education – the formation of pedagogical artistry of future teachers of musical art in the process of professional training, as it reflects the needs of the modern world in creative, imaginative individuals who are able to implement new effective approaches to learning, motivate students and increase the prestige of education among young people. The ways of manifestation of the artistry of a teacher of musical art and ways of its development in pedagogical activity are highlighted.

It is stated that artistry is a necessary component of the pedagogical skill of a future teacher of musical art because a clearly expressed artistry will help to strengthen students' interest in musical art classes. Pedagogical artistry in this context is an important component of the teacher's professional skill, contributing to the formation of an emotionally rich

learning atmosphere, the development of students' cognitive activity, their creative abilities and ensuring effective communication between participants in the educational process.

It is analyzed that the pedagogical artistry of a music teacher is determined by a number of important qualities, such as a deep understanding of musical works, the ability to interpret musical styles, technical perfection, as well as the ability to create an emotionally rich atmosphere in the lesson. Pedagogical artistry helps to create an atmosphere in the lesson that stimulates the creative search and self-expression of students, which is the basis for their harmonious development in musical art.

Thus, the pedagogical artistry of a music teacher should be an integral part of pedagogical practice, providing not only technical training but also forming in students the ability to emotional and creative self-expression through music.

Keywords: *artistry; pedagogical skills; performing skills; professional competence; music teacher.*

Постановка проблеми. Сучасна педагогіка, а особливо музична, протягом своєї історії активно шукає способи підвищення ефективності освітнього процесу. Відомо, що серед факторів, які впливають на цей процес, важливу роль відіграє особистість вчителя. Саме оригінальність його характеру, виразність та цікавість поведінки визначають силу його впливу й успішність освітньої діяльності. У контексті сучасних освітніх вимог особлива увага приділяється підготовці вчителів музичного мистецтва, оскільки саме в цій сфері відкриваються універсальні можливості для розвитку важливих здібностей особистості в творчій діяльності.

Стаття зосереджена на розв'язанні важливої проблеми розвитку педагогічного артистизму у майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі професійної підготовки. Вона відображає потреби сучасного суспільства в креативних і творчих особистостях, здатних впроваджувати нові ефективні методи навчання, мотивувати учнів та підвищувати престиж освіти серед молоді.

Учитель музичного мистецтва сприяє учням у вивченні багатств національної та світової музичної спадщини, що, зі свого боку, збагачує їх духовний потенціал, естетичну культуру, активізує творчі здібності. "Саме на заняттях з "Музичного мистецтва" в загальноосвітній школі, вивчаючи світові шедеври класичної та сучасної музики, учні набувають досвіду емоційного та образного сприйняття" [1, 18].

У цьому контексті педагогічний артистизм є ключовим аспектом професійної майстерності вчителя. Він допомагає формувати емоційно насичене освітнє середовище, стимулює пізнавальну активність учнів, розвиває їхні творчі здібності та забезпечує ефективну комунікацію між усіма його учасниками.

У рамках реформи шкільної освіти вчитель отримав більше свободи, що дозволяє йому вибирати навчальні матеріали, імпровізувати й експериментувати. Сучасне уявлення про школу та роль вчителя в ній відображається у низці державних документів, зокрема в законах України "Про освіту", "Про повну загальну середню освіту", Концепції "Нова українська школа" та Державних стандартах початкової і базової освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Низка вчених (В. Абрамян, В. Артемов, В. Серіков та ін.) розглядають педагогічний артистизм з точки зору театральної педагогіки, інші (В. Бутенко, О. Голік, І. Зязюн,) розкривають артистизм самої педагогічної діяльності. Педагогічний артистизм як важлива частина професійної майстерності є основою для проведення досліджень (Л. Борисевич, М. Білецька, Н. Гузій, О. Кіліченко, Т. Підварко та ін.). Дослідники приділяють особливу увагу питанням артистизму педагогів-музикантів (Т. Багрій, Д. Будянський, І. Денисевич, Н. Згурська, Цзюй Жань, Чжан Гуй та ін.).

Метою статті є виявлення сутності та важливості артистичних навичок як складової педагогічної майстерності в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Музичне мистецтво відіграє значну роль у формуванні емоційного, інтелектуального та духовного потенціалу учнів. Учитель музичного мистецтва не тільки передає технічні знання та навички, але й виступає носієм художнього бачення і емоційної інтерпретації творів. Одним із ключових аспектів педагогічної майстерності є артистизм вчителя музичного мистецтва, що передбачає здатність не лише навчати, а й емоційно залучати учнів до музичної діяльності. Цілеспрямоване формування артистизму у майбутніх вчителів у процесі навчання є важливою педагогічною проблемою. Оскільки артистизм пов'язаний із суб'єктивними, внутрішніми аспектами особистості, його розвиток також має психологічний характер. Ця якість є однією з найважливіших з-поміж численних психологічних і діяльнісних характеристик, що формують образ педагога-музиканта. Вона слугує показником рівня його загальнопедагогічної та духовної культури, значення якої у сучасних умовах є дуже важливим.

Педагогічний артистизм – це відносно нове поняття у цій галузі, яке привертає увагу науковців з різних аспектів. Витоки дослідження педагогічного артистизму в Україні можна знайти в працях І. Зязюна, який, обговорюючи педагогічну майстерність і естетику педагогічної діяльності, фактично визначав риси артистизму [4, 35].

У наукових джерелах це поняття визначається по-різному. Так, Ван Чень, стверджує що артистизм

полягає у здатності особистості “цілеспрямовано внутрішньо перестроювати свій психологічний стан і поведінку, вступаючи у різні типи відношень і стосунків, або виконуючи різні соціальні ролі й функції” [3, 24].

На думку Д. Будянського, “педагогічний артистизм є проявом педагогічної майстерності. Основними складовими педагогічного артистизму виступають досконале володіння технікою професії (використання засобів вербальної і невербальної комунікації, відчуття вільності у виконанні професійних дій тощо), синтез загальнолюдських і фахових якостей педагога” [2, 224].

Науковці, педагоги-музиканти М. Білецька, Т. Підварко вважають що “артистизм є результатом взаємодії виконавської майстерності виконавця і творчого контакту зі слухачами. Якщо вчитель музичного мистецтва не зможе заволодіти увагою школярів-слухачів і в той же час живитись емоційною підтримкою, то це свідчить про відсутність артистизму, без якого музично-виконавська діяльність не може бути плідною” [1, 19].

Отже, всі дослідники підкреслюють продуктивний вплив артистичного вчителя на емоційно-мотиваційну сферу учнів. Якщо узагальнити висновки науковців на сферу професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, можна стверджувати, що основне завдання артистичного педагога полягає у тому, щоб викликати емоційний відгук у серцях і душах учнів, допомагаючи їм зміцнити віру в себе та свої можливості через естетичні переживання, які виникають завдяки музиці. Всі наведені визначення педагогічного артистизму також об’єднують розуміння гармонійної єдності та взаємозв’язку характеристик поведінки вчителя, який реалізує завдання у рамках мистецько-освітньої та театральнo-сценічної діяльності.

Ефективність та результативність діяльності педагога-музиканта залежить від рівня його педагогічної майстерності. Педагогічна майстерність вчителя музичного мистецтва – це сукупність знань, умінь і навичок, що дають змогу ефективно організовувати освітній процес у сфері музичного мистецтва. Вона включає в себе професіоналізм у передачі музичних знань, розвиток творчих здібностей учнів, застосування різноманітних методів і прийомів викладання, а також умінь створювати атмосферу емоційного й естетичного розвитку, сприяючи повноцінному засвоєнню музичних творів, формуванню високих етичних та культурних цінностей в учнів.

Ми розглядаємо артистизм як складову педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва, і визначаємо її як здатність педагога поєднувати технічні й емоційні аспекти музичного виконання з педагогічною діяльністю. Артистизм вчителя музичного мистецтва дає можливість створити атмосферу

натхнення, заохочення до самовираження та взаємодії, сприяючи глибшому усвідомленню музичного процесу і розвитку естетичних почуттів учнів.

Отже, підсумуємо: педагогічний артистизм – це інтегративна якість особистості, один із провідних компонентів естетичної компетентності педагога, що сприяє розвитку педагогічної творчості та характеризується певним рівнем сформованості спеціальних здібностей, навичок, умінь, спрямованих на модифікацію педагогічної ситуації чи особистості вихованця; характеризується доцільністю обраних педагогом дій з урахуванням особливостей педагогічних обставин.

Педагогічний артистизм викладача музичного мистецтва – це один із провідних компонентів його фахової (музично-естетичної та музично-виконавської) компетентності, що сприяє розвитку педагогічної і виконавської творчості

Педагогічний артистизм вчителя музичного мистецтва є багатограним і охоплює комунікативний, виконавський та організаційний аспекти. Розвиток елементів цієї системи відбувається поступово і поетапно протягом усього навчання студентів у рамках відповідної освітньої-професійної програми (13.014 Середня освіта (Музичне мистецтво)).

У процесі професійної підготовки формуються компетенції майбутнього вчителя музичного мистецтва, проте вони не повинні залишатися незмінними. Протягом усієї своєї кар’єри вчитель повинен прагнути до самоудосконалення, здобувати нові навички та переосмислювати раніше засвоєні методи педагогічної діяльності. З огляду на свій досвід і потреби практики, вчитель музичного мистецтва відходить від традиційних підходів, організовує свою роботу по-іншому, враховуючи нові освітні тенденції та досягнення колег. Принцип постійного оновлення педагогічних дій тісно пов’язаний із педагогічним артистизмом, оскільки вчитель розглядає професійну діяльність як “живий” процес, що завжди має бути цікавим для учнів.

Оволодіння педагогічним артистизмом можливе лише на індивідуальному рівні, в контексті особистості. На жаль, чинна структура педагогічної освіти цього не враховує, оскільки в ній переважає масово-репродуктивний підхід. Педагогічний артистизм не підлягає тиражуванню. Кожен вчитель створює власну систему педагогічних впливів і формує індивідуальний стиль, враховуючи унікальність свого характеру та особистісні якості.

Таким чином, підготовка вчителів до основ педагогічного артистизму не обмежується лише засвоєнням окремих прийомів і навичок. Необхідно застосовувати комплексний підхід і використовувати різноманітні способи виявлення артистизму в педагогічній діяльності. А саме:

Інтерпретація музичних творів. Вчитель може демонструвати учням власну інтерпретацію музи-

ки, що, і собі, надихає їх на творчі пошуки та розуміння.

Емоційний вплив. Важливим аспектом є здатність вчителя передавати емоційний заряд музичних творів, допомагаючи учням відчувати й переживати музику.

Техніки невербальної комунікації. Артистизм вчителя виявляється також у невербальній взаємодії з учнями: виразний рух, інтонація, жести, міміка.

Імпровізація та творчість. Вчитель може використовувати елементи імпровізації та творчості, що стимулює учнів до самовираження через музику.

Процес навчання музики є глибоко творчим, адже він передбачає не лише передачу знань, а й формування в учнів уявлень про красу, гармонію й емоційну виразність музичних творів. Педагогічний артистизм вчителя дає змогу так поєднувати ці аспекти, щоб урок став для учнів не просто заняттям, а справжнім творчим процесом. Це досягається через активну взаємодію між учителем і учнем, де обидві сторони є рівноправними учасниками навчання.

Учитель, який володіє педагогічним артистизмом, здатний створювати таку атмосферу на уроці, в якій учень відчуває себе вільним у своїх музичних пошуках, у своїх спробах виразити власні емоції через музику.

Емоційний інтелект вчителя музичного мистецтва є важливою складовою педагогічного артистизму. Музика як мистецтво емоцій потребує від вчителя не тільки володіння технікою, а й уміння керувати емоційною атмосферою на уроці. Вчитель музичного мистецтва має мати здатність до емпатії, розуміти емоційні стани учнів, вчасно коригувати хід уроку, підвищувати мотивацію учнів та допомагати їм долати труднощі.

Емоційний інтелект вчителя уможливорює створення сприятливої атмосфери для творчого самовираження учнів, що є важливою умовою для розвитку їхніх музичних здібностей. Важливою характеристикою емоційного інтелекту виступає також вміння вчителя правильно мотивувати учнів, надаючи їм позитивні емоційні стимули для навчання та вдосконалення своїх навичок.

Педагогічний артистизм передбачає активне використання художньо-виразальних засобів у процесі навчання. Мова жестів, міміка, інтонація голосу, рухи рук під час виконання музики – всі ці елементи допомагають вчителю передавати емоції, створювати естетичний вплив на учнів. Крім того, вчитель має вміння керувати увагою учнів, організовувати їхню взаємодію, забезпечувати емоційну залученість у процес навчання. Використання таких виразальних засобів дозволяє вчителю не тільки інтерпретувати музику, але й створювати атмосферу театралізованого викладання, де кожен урок є свого роду виставою, в якій учні не тільки вико-

нують музичні твори, а й проживають їх разом з учителем.

Артистизм вчителя має великий вплив на емоційний розвиток учнів, формування їхніх художніх уподобань і музичних смаків. Заняття музикою стають не лише процесом вивчення теорії та практики, а й шляхом самовираження, розвитку чутливості та креативності.

Проаналізувавши шляхи розвитку артистизму вчителя музичного мистецтва, пропонуємо такий варіант:

Саморозвиток. Вчитель повинен постійно працювати над вдосконаленням своїх артистичних здібностей, вивчати нові стилі, тенденції в музиці.

Участь у творчих колективах. Участь у музичних ансамблях, хорі, оркестрі допомагає вчителю розвивати артистизм через спільну виконавську діяльність.

Пошук нових форм роботи з учнями. Важливо впроваджувати інноваційні педагогічні методи, які сприяють розвитку творчої діяльності учнів.

Формування естетичного смаку та освоєння основ акторської техніки. Вчителю варто розвивати образно-асоціативне мислення, уяву, емоційну чутливість учнів.

Висновок. Артистизм є ключовим елементом педагогічної майстерності викладача музичного мистецтва, який суттєво впливає на результативність освітнього процесу. Він сприяє створенню атмосфери творчості та натхнення під час уроків, допомагає учням розвивати емоційну чутливість до музики, а також їхнє самовираження і саморозвиток. Вчителі, які володіють артистизмом, можуть надихати учнів на глибше сприйняття музичного мистецтва та формувати в них високі культурні й естетичні цінності. Проаналізовано, що педагогічний артистизм вчителя музичного мистецтва є невід'ємною частиною педагогічної практики, забезпечуючи не тільки технічну підготовку, але й формуючи у учнів здатність до емоційного та творчого самовираження через музику.

ЛІТЕРАТУРА

1. Білецька М., Підварко Т. Артистизм як необхідна складова музично-виконавської компетенції майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Молодь і ринок*. 2018. № 9 (164). С. 17–21.
2. Будянський Д. Формування педагогічного артистизму майбутнього вчителя гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук. Київ, 2006. 276 с.
3. Ван Чень. Педагогічні умови формування вокально-виконавського артистизму магістрантів музично-педагогічних навчальних закладів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 150. С. 222–227.
4. Зязюн І.А., Крамущенко Л.В., Кривонос І.Ф. Педагогічна майстерність. Вид. 2-ге. Київ: Вища школа, 2004. 422 с.
5. Тюріна В.О. Комунікативна компетентність викладача закладу вищої освіти МВС України як функція

АРТИСТИЗМ ЯК КОМПОНЕНТ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

сформованості педагогічної резильєнтності. The 16th International scientific and practical conference “Innovations in education: problems, prospects and answers to today’s challenges” (April, 23–26, 2024), Zagreb, Croatia. *International Science Group*. 2024. С. 217–220.

6. Цзюй Жань. Педагогічний артистизм як елемент творчих можливостей майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Вісник Національного університету “Чернігівський колегіум” імені Т.Г. Шевченка. Серія : Педагогічні науки*. 2020. Вип. 8. С. 267–271.

REFERENCES

1. Biletska, M. & Pidvarko, T. (2018). Artystyzm yak neobhidna skladova muzychho-vykonavskoyi kompetencyi [Artistry as a necessary component of the musical and performing competence of a future music teacher]. *Youth & market*. No. 9 (164), pp. 17–21. [in Ukrainian].

2. Budianskyi, D.V. (2006). Formuvannya pedahohichnoho artystyzmu maibutnoho vchytelia humanitarnykh dysyplyn [Formation of pedagogical artistry of the future teacher of humanities]. *Candidate's thesis*. Kyiv, 276 p. [in Ukrainian].

3. Jui Zan (2020). Pedagogichnuj artystyzm yak element tvorchyh mozlivoctej majbutnjogo vchytelja muzychnoho mystetstva [Pedagogical artistry as an element of the creative possibilities of a future music teacher]. *Bulletin of the Natio*

nal University “Chernihiv Collegium” named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences. Vol. 8, pp. 267–271. [in Ukrainian].

4. Zyazyun, I.A., Kramushchenko, L.V. & Kryvonos, I.F. (2004). Pedagogichna majsternist [Pedagogical master]. Vol. 2. Kyiv, 422 p. [in Ukrainian].

5. Tyurina, V.O. (2024). Komunikativna kompetentnist vykladacha zakladu vushoi osvity MVS Ykrainy yak funkciya sformovahosni pedagogichnoi rezyljentnosti [Communicative competence of a teacher at a higher education institution of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine as a function of the formation of pedagogical resilience]. *Proceedings of the 16 International Conference “Innovations in education: problems, prospects and answers to today’s challenges” April, 23–26, 2024), Zagreb, Croatia. International Science Group*. pp. 217–220. [in Ukrainian].

6. Jui Zan (2020). Pedagogichnuj artystyzm yak element tvorchyh mozlivoctej majbutnjogo vchytelja muzychnoho mystetstva [Pedagogical artistry as an element of the creative possibilities of a future music teacher]. *Bulletin of the National University “Chernihiv Collegium” named after T.G. Shevchenko. Series: Pedagogical Sciences*. Vol. 8, pp. 267–271. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.02.2025

“Прекрасне в житті, прекрасне в мистецтві допомагає людині жити, допомагає виконувати складну справу життя, бо це прекрасне випрямляє її душу. Мистецтво – посередник того, що неможливо висловити”.

*Йоганн Вольфганг фон Гете
німецький поет, прозаїк, драматург*

“Корисним для себе (і для суспільства) буде тільки той, хто пізнав свою природу. Тоді людина розуміє свою місію. Своє покликання на землі й виробляє для себе спосіб життя, в основі якого лежить “споріднена праця”. Тільки так людина може самоствердитися і самореалізуватися, а значить стати щасливою”.

*Тригорій Сковорода
український просвітитель-гуманіст, філософ, поет, педагог*

“Заслухانی у відголоси минулого, задивлені у міраж майбутнього, ми часто пропускаємо повз увагу найцінніше: музику сьогоднішнього дня”.

*Ірина Вільде
українська письменниця*

“Час існує для того, щоб все не сталося відразу”.

*Альберт Ейнштейн
один з найвизначніших фізиків ХХ століття*

“Право на позитивні емоції – невід’ємне право кожної людини”.

*Луїза Хей
американська письменниця*

